

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції

«МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»

*присвяченої Всесвітньому дню науки
(12-14 грудня 2024 року)*

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 0/9(082)
М 754

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 2 від 24 лютого 2025 року)*

М 754 Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (12-14 грудня 2024 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 346 с.

ISBN 978-966-423-938-4

У Збірнику представлені результати теоретичних і практичних досліджень із широкого спектру напрямів: суспільні науки, гуманітарні науки, технічні науки, природничі та математичні науки, економічні науки.

Збірник містить матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку»* (12-14 грудня 2024 року). Конференція була організована та проведена Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Радою молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України.

ISBN 978-966-423-938-4

УДК 796.54:378.147.091.33-027.22](075.8)

**За достовірність результатів дослідження відповідальність несуть автори*

© Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича, 2025

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Білокурський Руслан Романович – доктор економічних наук, професор, ректор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна – голова наукового комітету.

Вовчук Дмитро – кандидат технічних наук, науковий співробітник, Тель-Авівський університет, м. Тель-Авів, Ізраїль.

Пархоменко Григорій – кандидат технічних наук, університет Назарбаєва, м. Нур-Султан, Казахстан.

Герман Овідій – доктор філософії, університет імені Штефана чел Маре, м. Сучава, Румунія.

Луцик Ярослав – доктор філософії, Лодзький Університет, м. Лодзь, Польща.

Доскалюк Наталія – кандидатка хімічних наук, постдок, Інститут колоїдів та інтерфейсів Макса Планка, м. Берлін, Німеччина.

Серденчук Надія Лаура – докторка філософії, професор університет Штефана чел Маре, м. Сучава, Румунія.

Амбрози Маріан Маріанович – кандидат наук, доцент, Університет міжнародного бізнесу ISM, м. Прешов, Словачія.

Зеба-Колодзей Беата – габілітований доктор, професор Вищої школи імені проф. Станіслава Тарновського в Тарнобжегу, Польща.

Мордовін Максим – асистент професора, Університет імені Етвеша Лоранда, м. Будапешт, Угорщина.

Бродецький Олександр Євгенович – доктор філософських наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Федірчик Тетяна Дмитрівна – докторка педагогічних наук, професорка, проректорка з науково-педагогічної роботи та освітньої діяльності, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Романюк Світлана Захарівна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки та методики початкової освіти, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Фочук Петро Михайлович – доктор хімічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Федоряк Марія Михайлівна – докторка біологічних наук, професорка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Костащук Іван Іванович – доктор географічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Мельник Галина Василівна – кандидатка економічних наук, доцентка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Дзик Роман Анатолійович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Осадчук Ярослав Олександрович – кандидат технічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна.

Змисний Михайло Михайлович – кандидат технічних наук, старший викладач, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна.

Еліяшів Олег Миронович – кандидат технічних наук, доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна.

Маслюченко Олександр Володимирович – доктор фізико-математичних наук, професор, Сілезький університет, м. Катовіце, Польща.

Марченко Михайло Маркович – доктор біологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, директор навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Копильчук Галина Петрівна – докторка біологічних наук, професорка, завідувачка кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Волков Роман Анатолійович – доктор біологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри молекулярної генетики та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Чорней Ілля Ілліч – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, лісового та садово-паркового господарства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Григорків Василь Степанович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри економіко-математичного моделювання, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Галушка Зоя Іванівна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Халавка Юрій Богданович – доктор хімічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна – голова організаційного комітету.

Бешлей Ольга Василівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри англійської мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Гакман Анна Вікторівна – докторка наук з фізичного виховання і спорту, професорка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Горохолінська Ірина Володимирівна – докторка філософських наук, доцентка, заступниця голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Григорків Марія Василівна – докторка економічних наук, професорка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Дідух Віталія Віталіївна – докторка філософії (PhD), асистентка кафедри практичної психології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Жаворонок Артур Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Калініченко Віталій Андрійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Костюк Уляна Іванівна – аспірантка кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Крайній Павло Іванович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права, Голова Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Мікірін Іван Сергійович – аспірант кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Николайчук Іванна Михайлівна – кандидатка біологічних наук, асистентка кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Онипа Денис Павлович – кандидат фізико-математичних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Рошка Надія Михайлівна – докторка філософії (PhD) в галузі біології, завідувача лабораторії кафедри молекулярної генетики та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Сімахова Анастасія – докторка економічних наук, професорка кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки Національного авіаційного університету, перша заступниця Голови Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України

Тичініна Альона Романівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Толок Віктор Сергійович – асистент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Хобзей Микола Михайлович – аспірант кафедри радіотехніки та інформаційної безпеки, заступник голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Христан Назарій Михайлович – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України, Голова ради молодих вчених при Чернівецькій ОВА, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Юрійчук Анастасія Олександрівна – асистентка кафедри прикладної математики та інформаційних технологій, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Янчук Іванна Володимирівна – кандидатка фізико-математичних наук, асистентка кафедри будівництва, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Мудраков Віталій Вікторович – кандидат філософських наук, доцент, дослідник кластеру «Релігія і політика» Вестфальського університету Вільгельма в Мюнстері, м. Мюнстер, Німеччина.

Крайній Павло Іванович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права, Голова Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Віщак Юліанна Сергіївна – аспірантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, фахівчиня комп'ютерно-видавничого відділу видавництва «Рута», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Ковальчук Наталя Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, асистент кафедри фінансів і кредиту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Нікоряк Наталія Валеріанівна – кандидатка філологічних наук, доцентка, докторантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Сажина Алла Володимирівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Струк Іванна Михайлівна – кандидатка філологічних наук, асистентка кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Салега Олександр Вікторович – аспірант кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Паранюк Дан Вікторович – кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської мови для гуманітарних факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

ЗМІСТ

Напрямок: Природничі та математичні науки

Костянтин Кузь

Математичне моделювання взаємодії забруднення і природи14

Володимир Нестеренко, Ігор Малик

Дослідження впливу методу оптимізації виключенням слів на моделі трансформерів класифікації текстів в ONNX форматі19

Денис Онина, Олександр Маслюченко

Про ω -нормальність метризованих просторів.....23

Іван Порохнавець, Ігор Шапочка

Описання неізоморфних груп деякого класу черніковських 3-груп26

Уляна Костюк, Яна Поп'юк

Пошкодження об'єктів нафтопереробної промисловості України внаслідок бойових дій29

Ангеліна Коцюбан, Сергій Кирилюк

Щільність забудови м. Хотин та її вплив на стан природного середовища міста32

Яна Поп'юк, Уляна Костюк, Ірина Мельничук, Анатолій Кушнір, Тарас Гуцул, Микола Хобзей

Моніторинг наслідків російсько-української війни за даними ДЗЗ.....36

Тетяна Чорней, Галина Ковбінська

Нестандартні уроки географії41

Шавранський Василь, Пастушенко Роксолана

Палеорельєф ложа долини річки Прут у районі «Чернівецьких воріт»44

Федір Гладких

Характеристика синтезу білка при експериментальному аутоімунному гепатиті на тлі введення кондиціонованого середовища мезехімальних стовбурових клітин.....47

Тетяна Грек, Юрій Тинкевич

Генетичний поліморфізм українських популяцій інвазійної рослини *Impatiens parviflora* DC.51

Федір Гладких

Аутозапальний синдром, індукований ад'ювантами: імунопатогенез та новітні терапевтичні стратегії.....53

Євген Шевченко, Микола Чиж, Тетяна Лядова, Федір Гладких

Децелюляризація скафолдів для судинної трансплантації: кріомедичні підходи та проблема імуногенності57

Олександр Цигикало, Костянтин Владиченко

Інтеграція досліджень з порівняльної морфології людини та ссавців у ксенотрансплантологію61

Ruslan Aminov

Wound healing effect of medicinal leech *Hirudo Verbana*.....63

Град Мар'яна, Роман Іван, Федоренко Віктор

Вплив симбіотичних актиноміцетів у формуванні стійкості рослин до біотичних та абіотичних стресорів.....65

Людмила Козуб

Ідентифікація та біоінформатичний аналіз генів малих білків теплового стресу (sHSP) в *Oryza sativa*.....67

Михайло Войтович, Єлізавета Стаднік, Богдан Гонжак, Олексій Шупік, Євгеній Рибальченко, Владислав Чемерис, Юлія Мархоцька, Галина Мороховець

Цифрова грамотність освітян: результати опитування та перспективи70

Юліана Йосипенко, Юрій Халавка

Температурна чутливість та оптичні властивості композитів на основі AgInS₂76

Анна Сажина, Тетяна Амеліна Фізична терапія при ураженні м'язів плечового поясу	79
Олександр Карпенко Перспективи використання ціанофогів для боротьби з наслідками евтрофікації водойм.....	82
Андрій Семенюк Використання моделі Такаґи-Сугено в медичній статистиці	85
Анна Поправко Особливості використання ІКТ технології на уроках біології	88
Аліна Фрунза, Анастасія Бабінцева, Юлія Годованець, Христина Сташко Моніторинг мозкової діяльності у передчасно народжених дітей: виклики та досягнення в умовах війни	91
Райса Опалько, Юлія Федорович, Дар'я Мартинюк Еволюція хірургічного менеджменту рідинних скупчень при гострому панкреатиті	94
Діана Юзик До фауни Papilionoidea (Lepidoptera, Insecta) національного природного парку «Черемоський»	96

Напрямок: Економічні науки

Kateryna Khmelenko, Mihaela-Jasmine Cotiga, Georgiana Maria Vrinceanu Evolution of the Euro to Ukrainian Hryvnia exchange rate in the period from 2013 to 2023.....	102
Богдан Маханець Електронна комерція як інструмент сталого розвитку економіки: український контекст	108
Богдан Семенович Ключові показники оцінювання ефективності фінансової стабільності підприємства у контексті економіки добробуту	111
Марія Григорків Деякі особливості моделювання траєкторій динаміки соціо-еколого-економічних систем у контексті сталого розвитку	115
Мирослава Ілюк, Олена Вінничук Моделювання впливу економічних факторів на частку тіньової економіки	118
Назар Жук Проблема доступності житла для молоді в контексті сучасної соціоекономічної думки	122

Напрямок: Суспільні науки

Євгеній Баранюк Право на свободу віросповідання: міжнародний та національний стандарти	126
Ірина Галіяш Вплив міжнародних стандартів захисту персональних даних на адміністративно-правове регулювання в Україні: порівняльний аналіз із положеннями GDPR	129
Богдан Зетко, Владислав Бугай Впровадження цифрових трансформацій в адмініструванні: перспективи розвитку в Україні	134
Юрій Коваль Тлумачення принципу законності доктрини верховенства права Європейським судом з прав людини	137
Павло Крайній Публічні консультації в Україні: новели правового регулювання.....	141

Анастасія Лабик	
Поняття та зміст «Мови ненависті» в інтернеті у діяльності Ради Європи та Європейського суду з прав людини	145
Ніна Сметанюк	
Міжнародно-правове регулювання кіберпростору: сучасні виклики та перспективи розвитку.....	150
Олег Проскурняк	
Новели використання електронного суду в адміністративному судочинстві України.....	154
Alina Fesenko	
Peculiarities of the return of abducted children in the Russian-Ukrainian war: International legal aspect	158
Олександр Шарафін	
Шлях до примирення: історія становлення медіації.....	160
Анастасія Юрійчук	
Правові аспекти забезпечення вебдоступності: міжнародний досвід та українські реалії.....	164
Олександр Штефюк	
Особливості публічно-сервісних повноважень органів місцевого самоврядування Румунії.....	167
Костянтин Бондарєв	
Мотиваційні засади занять фізичною культурою і спортом населення України	171
Сергій Волос	
Впровадження громадянської компетентності у навчання фахівців соціономічної сфери у країнах ЄС.....	175
Анна Гакман	
Аналіз фізичного стану дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій.....	177
Петро Горюк	
Теоретичні засади фітнес технологій у тренувальному процесі юних панкратіоністів	181
Дмитро Гарбар	
Передумови розробки моделі формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки	185
Анна Іванів	
Роль соціальної роботи в адаптації внутрішньо переміщених осіб	189
Анастасія Ковальова	
Особливості формування основ стресостійкості у дітей дошкільного віку в умовах війни	192
Святослав Ткачик	
Спортивні ігри в оздоровчо-рекреаційних програмах для дітей 8-10 років, постраждалих внаслідок воєнних дій.....	197
Yana Prystupa, Iryna Petrenchuk	
Development of natural competence with the help of artificial intelligence through the prism of modern reforms	202
Віталія Дідух	
Розвиток лідерського потенціалу в здобувачів освіти крізь призму педагогіки партнерства.....	204
Юлія Соловей	
Інноваційні форми фізичної активності в роботі з дітьми дошкільного віку	207
Микола Байдюк	
Роль рухової активності в житті внутрішньо переміщених осіб похилого віку	210

Напрямок: Гуманітарні науки

Василь Баранець

Ключові аспекти впливу штучного інтелекту на хід дипломатичних переговорів215

Оксана Богуцька

Пережити смерть: Кенгірське повстання – початок розпаду системи концентраційних таборів218

Микола Глібішук

Чи підходять загальноприйняті хронологічні межі Першої світової війни для Центрально-Східної Європи? ...221

Андрій Карабардін

Розвиток української молодіжної науки в еміграції в 20-х роках XX століття
(за матеріалами журналу «Тризуб»)225

Тарас Ковалець

Німецькі війська на півдні України у 1918 – на початку 1919 рр.: війна, мир, допомога, окупація
(на прикладі 415-го піхотного полку Саксонської армії)228

Віталій Калініченко

Свинцеві медальйони та бляшки-накладки з Рідківецького археологічного комплексу VIII-XIII ст.233

Валерія Пилипець

Виклики для археології на сучасному етапі російсько-української війни: трагедія Херсонесу Таврійського238

Денис Позняков

Хотинська кампанія річпосполитсько-османської війни 1620-1621 років:
актуальні наукові проблеми дослідження241

Ярослав Ткачук

До питання про політику російської військової адміністрації
щодо єврейського населення Буковини на початку Першої світової війни246

Mykyta Mahomadov, Olha Bratanych

Learning English dialects through video games250

Юліанна Віщак

Деперсоналізація жінок у жанрі антиутопії: регламентація та відновлення суб'єктності255

Ольга Бешилей

Формування образу українських переселенців в сучасних англомовних онлайн виданнях258

Anna Vykliuk

Terms of proto-germanic Origin in Neuroscience262

Катерина Калинич, Марина Горбатюк

Антропологія травми у репортажі Войцехатохмана «Ти наче камінь їла»264

Анастасія Нікоряк, Наталія Нікоряк

Політично-релігійний дискурс роману «Покора» Мішеля Уельбека267

Альона Тичініна, Артем Гургіш

Розробка методів навчання, що сприяють розвиткові культурної компетенції
на уроках зарубіжної літератури у середній школі272

Наталія Чайковська, Світлана Наместюк

Емодзі як нова форма комунікації в літературі: аналіз роману Евлін Лейн «Emojis in real life»
в контексті цифрової епохи276

Марина Горбатюк

Елементи тревелогу в збірці есеїв «Міста і люди» Йозефа Рота279

Володимир Благий

Соціокультурні аспекти релігійного досвіду в контексті нейротеології281

Сергій Бусигін Соціально-психологічна актуалізація релігійності в умовах військової агресії росії.....	285
Святослав Васкул Соціальна місія християнських церков в умовах російської агресії проти України: релігійний вплив у контексті глобальних і гуманітарних викликів.....	288
Андрій Верстин Аналітичний огляд джерел католицької антропологічної думки доби Середньовіччя	292
Ірина Горохолінська В діалозі з іншим: богослов'я спільнотності Ю. Тішнера	296
Ірина Горохолінська Соціально значущі ініціативи релігійних спільнот на шляху мотивації учнівської молоді до рухової активності (на ґрунті контент аналізу).....	299
Юліян Єнакаке Десекуляризація як концептуальна модель державно-церковних відносин і суспільно-релігійних змін	302
Максим Лакуста Українська греко-католицька церква в контексті еклесіально-політичних стратегій сучасного католицького прозелітизму	306
Анатолій Марчук Роль капеланів у закладах охорони здоров'я України: психологічна та духовна підтримка пацієнтів	310
Михайло Ончуленко Два виміри теорії секуляризації Огюста Конта.....	313
Віталій Палагнюк Перевідкриття волонтаристського дискурсу: риси актуальності.....	316
Мирослава Петрашук Розуміння феноменології у біомедичній етиці: спектр інтерпретацій	319
Антон Попаденко Трагедія в мистецтві як каталізатор самоздійснення особистості	321
Василь Чорний Соціальний, психологічний і духовний потенціал служіння християнських церков України в умовах війни	326

Напрямок: Технічні науки

Валерія Гаука Система обліку заявок щодо внесення змін до ОПП/ОНП.....	330
Назар Назаров Розробка системи моніторингу та планування відновлення.....	333
Катерина Герич, Наталія Ватаманюк Ігрові симуляції, як ефективний метод навчання архітектурному проектуванню.....	335
Elina Plisetska Engineering solutions for satellite refueling within the framework of On-Orbit maintenance	338
Тарас Ручка Розробка та реалізація прототипу ігрової консолі	341
Євгенія Новак Оптимізація будівельних процесів в умовах сезонних змін: адаптивне планування та технології прогнозування	344

ДЕПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ЖІНОК У ЖАНРІ АНТИУТОПІЇ: РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ

Юліанна Віщак

Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна
E-mail: yu.vishchak@chnu.edu.ua

АНОТАЦІЯ. Досліджується феномен деперсоналізації жінки у літературних антиутопіях крізь призму гендерних студій. У розвідці проаналізовано авторські текстуальні методи, що описують механізми соціального контролю, які сприяють стиранню жіночої індивідуальності, зокрема через приклади з творів класичної антиутопії та сучасних зразків – Урсули Ле Гуїн та Маргарет Етвуд. Розглянуто концепції Симони де Бовуар, Мішеля Фуко та Джудіт Батлер, що пояснюють деперсоналізацію як інструмент патріархальної влади. Зосереджено увагу на літературних стратегіях відновлення жіночої суб'єктності через пам'ять, творчість і мову.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: літературознавство, гендерні студії, жанр, антиутопія, наукова фантастика

I. Вступ

Деперсоналізація жінок у феміністичній науковій фантастиці є не лише стилістичним прийомом, а й способом висвітлення глибоких соціальних, політичних та філософських проблем, які мають реальне підґрунтя в патріархальних структурах сучасних суспільств.

У жанрі антиутопії, де переважно описуються суспільства, які зазнали соціальної та політичної деградації, деперсоналізація виступає основним механізмом контролю та репресії, спрямований на об'єктивацію та нівелювання індивідуальності жінок. Літературні твори розкривають не лише ідеї соціального контролю, а й можливі стратегії опору, зокрема через збереження самості й автономії. У цьому контексті можемо апелювати до філософських контекстів та літературних (текстуальних) методів для розуміння механізмів деперсоналізації та способів відновлення суб'єктності жінки в умовах глибокої соціальної репресії.

II. Основна частина

Деперсоналізація як соціальний феномен втілюється в художніх творах наукової фантастики в контексті тоталітарних або антиутопічних суспільств, де жінки піддаються не тільки фізичному, але й психологічному контролю. Один із найбільш яскравих прикладів – роман «Оповідь служниці» Маргарет Етвуд (1985), де жіноцтво Гілеаду позбавлене особистих прав і функціонує виключно як засоби. Фредова – головна героїня – стає частиною ієрархії, де жінки не мають власної ідентичності, а їхнє ім'я є символом підпорядкованості («Фредова» – буквально та, що належить Фреду). Описані у тексті відсутність індивідуальності та права на самовизначення, насильство та контроль народжуваності є основними механізмами деперсоналізації, через які тоталітарна система досягає повного контролю над жінками.

Подібні паттерни з'являються і в інших творах антиутопічного жанру, наприклад, у романі «1984» Джорджа Орвелла (1949). Хоча жінки в цьому творі не позбавлені гендерної ідентичності, вони перебувають у постійному підпорядкуванні системі, де їхні ролі зводяться до функцій обслуговування патріархальних ідеалів. Це підкреслює думку, що деперсоналізація відбувається не тільки в умовах дискримінації чи утисків особистих прав, а й через соціальні та культурні механізми, що регулюють поведінку і мислення жінок.

Іншим показовим прикладом є роман Урсули Ле Гуїн «Ліва рука темряви» (1969), у якому змодельовано суспільства, де традиційні уявлення про гендер відсутні. Головний герой Генлі Ай вирушає в експедицію до Гетенського королівства для налагодження коаліції гуманоїдних світів. Тут він знайомиться зі суспільством андрогінів – мешканцями, які не мають постійної

статі й змінюють її під час репродуктивного циклу. Фокусною темою роману постає художня рефлексія на тему різниці між жінкою та чоловіком поза соціальними стереотипами? Авторка «усунула поняття гендеру, щоб дізнатися, що залишиться» [1]. У Ле Гуїн немає прямої деперсоналізації жінок, але через відсутність гендерної бінарності підкреслюється як гендерні ролі у реальному світі впливають на структуру суспільства та формування ідентичності.

«Їзем'я» Шарлотти Перкінс Гілман (1915) – ще один зразок феміністичної наукової фантастики, де жінки створюють утопічне суспільство (протилежне антиутопічному), побудоване на рівності та співпраці. Цей твір показує, що відновлення жіночої суб'єктності можливе через переосмислення соціальних і політичних структур, які базуються на взаємопідтримці, а не на ієрархії. «Їзем'я», на противагу попереднім наведеним прикладам, демонструє способи відновлення жіночої індивідуальності та протистоїть ідеї деперсоналізації жінки, пропонуючи альтернативний наратив, де жіноча суб'єктність не лише зберігається, а й маніфестує завдяки радикально новому соціальному порядку, шляхом асиміляції в ієрархічні моделі.

З філософської точки зору деперсоналізація жінок є результатом патріархальних структур, які нав'язують жінкам вторинність і об'єктивацію. Як стверджує Симона де Бовуар у фундаментальній праці «Друга стаття», жінка не народжується, а стає жінкою. Авторка розглядає поняття жіночої екзистенції, жіночого призначення і ролі в суспільстві у найрізноманітніших аспектах та соціально-культурних умовах [2, с. 7]. Процес об'єктивації, на думку дослідниці, полягає в тому, що жінка стає лише інструментом для виконання соціально визначених функцій, на противагу чоловікові, який є суб'єктом і автономним носієм бажань і дій. Де Бовуар зауважує, що деперсоналізація здійснюється через культурні, релігійні та соціальні наративи, що формують уявлення про жінку як про «неповноцінний» суб'єкт. В антиутопіях процес деперсоналізації досягає кульмінації, коли жінка не має права навіть на своє ім'я чи тіло і стає лише об'єктом для виконання певної функції в соціальній системі. Такі механізми контролю діють через інтерналізовані соціальні норми, що звужують можливості жінок для самовираження та самостійного вибору.

Феміністична філософія розглядає різні стратегії для подолання деперсоналізації, зокрема через самовизначення і активну деконструкцію нав'язаних норм. Наприклад, теорії, засновані на ідеях французького філософа Мішеля Фуко про владу, стверджують, що навіть у найбільш репресивних суспільствах існують простори для опору та змін, оскільки влада не є монолітною, а здебільшого проявляється в мікровладних відносинах, зокрема в особистих стосунках і культурних практиках. Так, відновлення жіночої суб'єктності можливе через практики, що не підпорядковуються основним патріархальним ідеалам, включно зі створенням альтернативних наративів, переосмислення тілесності та мови.

Джудіт Батлер – філософиня та дослідниця фемінізму наголошує на критиці гендерних норм, які лежать в основі патріархальних структур і сприяють деперсоналізації жінок. Батлер розробила концепцію гендерної перформативності, яку описала у своїй ключовій праці «Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity» («Проблема гендера: фемінізм і підрив ідентичності»). Вона стверджує, що гендер – це не сутність чи природний стан, а повторюваний перформативний акт, що формує уявлення про «фемінність» чи «маскулінність». Цей підхід дозволяє дослідити гендер не як фіксовану категорію, а як конструкцію, яка може бути переосмислена. За цією логікою, деперсоналізація жінок виникає через нав'язування жорстких гендерних ролей, які обмежують жіночу суб'єктність.

Аналізуючи деперсоналізацію крізь призму сучасних феміністичних рухів, можна зазначити, що багато з проблем, зображених у науковій фантастиці, мають свої паралелі в реальному світі. У таких контекстах питання репродуктивних прав, контролю над тілом та образу жінки

в суспільстві, літературі, масовій культурі, рекламі, медіа тощо стають важливими аспектами боротьби за відновлення жіночої автономії і суб'єктності.

III. Висновки

Деперсоналізація жінок, як вона розглядається в науковій фантастиці та феміністичній філософії, є не тільки наслідком патріархальних структур, а й важливим інструментом для дослідження глибинних соціальних, політичних і культурних механізмів. Це процес є відображенням більш широких структурних нерівностей, що коріняться у соціальних ідеях та практиках. Літературні твори та філософські теорії, зокрема в жанрі наукової фантастики, функціонують не лише як дзеркало цих проблем, а й як майданчики для роздумів і критики існуючих норм.

У цьому контексті твори таких авторок, як Урсула Ле Гуїн, Маргарет Етвуд, Шарлотта Перкінс Гілман, а також філософські концепції Джудіт Батлер, Симони де Бовуар, Мішеля Фуко відкривають простір для нових способів розуміння жіночої суб'єктності. Вони не тільки аналізують механізми соціального контролю та їхній вплив на індивідуальність, але й пропонують шляхи опору та відновлення автономії жінок через створення нових соціальних порядків, що, в свою чергу, знаходить відображення у літературних текстах загалом та науковій фантастиці зокрема.

IV. Список використаних джерел

- [1] Cummins, Elizabeth (1990). Understanding Ursula K. Le Guin. Columbia, South Carolina, USA : University of South Carolina Press.
- [2] Бовуар де, Сімона. (1994). Друга стаття. Пер. Н. Воробйова, П. Воробйов, Я. Собко. В 2 т. Том 1. Київ : ОСНОВИ, 390 с.

DEPERSONALIZATION OF WOMEN IN THE DYSTOPIAN GENRE: REGULATION AND RESTORATION OF SUBJECTIVITY

Yulianna Vishchak

ABSTRACT. Researching about phenomenon of women's depersonalization in literary dystopias is examined through the lens of gender studies. The study analyzes authors' textual methods that describe mechanisms of social control contributing to the erasure of female individuality, with examples drawn from classic dystopian works and contemporary texts by Ursula K. Le Guin and Margaret Atwood. The research considers the concepts of Simone de Beauvoir, Michel Foucault, and Judith Butler, which explain depersonalization as a tool of patriarchal power. Particular attention is paid to literary strategies for restoring female subjectivity through memory, creativity, and language.

KEYWORDS: literary studies, gender studies, genre, dystopia, science fiction

Наукове видання

**«МОЛОДІЖНА НАУКА
ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»**

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції

Відповідальний за випуск

Павло Крайній

Дизайн та верстка

Юліанна Віщак

Підписано до друку 24.02.2025. Формат 60х90/16.
Електронне видання. Умов. друк. арк. 20,1. Обл.-вид. арк. 20,5. Зам. 3-002.
Видавництво Чернівецького національного університету
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №891 від 08.04.2002 р.